vastutulelik. Tulunduslik seisukord on tal ometi olnud ikka õige täbar, nii et ta mitu korda on kavatsenud juba asuda kuhugi mujale kohale, nii 40-date aa. alul kord Peterburi, kord isegi Siberi. Aga see teenistuse vähesus on nähtavasti kaasa aidanud ka selleks, et K. hiljemini on olnud nii viljakas rahvakirjanik, olgugi et ka sellest saadav tulu oli õigegi väike. Nii on K. vaikses Võrus kahekordselt töötanud tervelt 44 a. oma vaimlist elu elades peaaegu ainult oma kirjatöis ja kirjavahetuses sõpradega. Alles raugana, a. 1877, asus ta Tartu oma väimehe Blumbergi poole. Siin suri ta ühel Peterburi reisil saadud külmetuse tagajärjel 13. VIII 1882.

K.-i avalik kirjandustegevus algab alles ta kolmanda aastakümne lõpul ja on esmalt ainult rahvavalgustuslikku laadi. Fählmanni ettepanekul tõlgib ja eestipärastab ta Õp. E. S.-ile, mille tegevust ta algusest saadik huviga jälgib, a. 1839 Zschokke karskusjutustuse »Branntweinspest« (»Wina-Katk . . .«, ilm. a. 1840). Üldse näib karskus-asi (õigemini parajus) K.-le olnud väga lähedane, ta ennustab sellele suurt tulevikku ja püüab seda edendada mitmes oma kirjutises ning isegi ilukirjanduslikus töös. Temast saab meie esimene suurem karskuskirjanik, samuti nagu a. s. keskpaiga tähtsam hariduskirjanik üldse. Alates a. 1841 hakkab ta saatma kaastööd Õp. E. S.-ile tema »Tarto ja Wõroma rahva Kalendri«, hiljemini »Ma-rahva Kalendri« jaoks. A. 1845 peale kirjutab ta H. Laakmanni »Ma-rahva kassulissele Kalendrile« ja toimetabki seda 30 a. jooksul, avaldades siin mitmesugused õpetlikke kirjutisi, m. s. ka oma »Reinowadder Rebbase . . .« (ilm. 1848—51 Ma-rahwa kassulisses Kalendris ja eriraamatuna Tartus, 1850), eestipärastatud ümberjutustuse Goethe »Reineke Fuchsi« järgi, ja a. 1856 peale pikema õpetliku vestejutu Põllupapist ja tema eeskujulikust talupidamisest. Eriväljaanded »Sippelgas« I-II (Tartus, 1843—61) toovad kumbki kimbu õpetlikke palasid põllutulundusest, tervishoiust, ajaloost, isegi rahvalauludest jne. A. 1848 alustab K. Tartus esimese eesti pildiajakirja «Ma-ilm ja mõnda, mis seal sees leida on . . .«. Oma võrdlemisi kuiva teadmishulgaga ei suutnud see ometi kauem elus püsida kui ainult viienda vihuni (1849). Parem menu oli kolmeandelisel tõlgitud reisiromaanil »Ma- ja Merrepiltid . . .« (Tartus, 1850—61) oma eksootilise kirevusega, samuti eestipärastatud satiiril »Kilplaste imevärklikud, väga kentsakad, maa-ilmas kuulmata ja tänini weel üleskirjutamata jutud ja teud . . .« (Tartu, 1857). Muist K.-i rahvavalgustuse raamatuist olgu mainitud: ajalooline jutustus »Risti-söitjad . . .« (Tartu, 1851) ja arstiteaduslikud »Lühhikenne õppetus tervisse hoidmissest« (Koli-ramat IV osa, 1854), »Kodu tohter« (1879) ja »Teejuhhataja Ämma-kooliliste õppetuse jures« (Riga, 1852); peale selle 1860. a. talurahva seaduse tõlge (»Lihwlandi Talorahwa Seadus 13. XI 1860 Kõigekõrgemalt kinnitatud . . .«, Tartus, 1863). Arvesse võttes, kui kehv oli muu sellekohane Eesti kirjandus, tuleb kõigi nende tööde rahvahariduslikku tähtsust kõrgelt hinnata, kuigi nende, nagu üldse K.-i tööde raskepärasus neil ei lasknud saada just rahvamenuliseks. Ka K.-i arstiteaduslikud raamatud olid omal alal teeavajad oma stiili ja oskussõnadega. — Samuti suure tähtsusega on K.-i töö eesti rahvuslikkude teaduste, eriti folkloori alal. Ta on korjanud mitusada rahvalaulu (praegu E. Kirjand. S.-i ja Õp. E. S.-i kogudes), ja kuigi neist osa on moonutatud, on nad siiski huvitavad kui ühed vanemaist üleskirjutusist. H. Neusi (vt.) rahvalaulude kogu väljaandmise juures on K. tähtsamaid abimehi, kuigi ta püüd rahvalaule »ilustada«, neile lisades kahtlase väärtusega mütoloogilisi, ajaloolisi j. m. elemente, on kaasa toonud, et just tema antud palad on kogus kõige vähem rahvapärased nii oma sisult kui ka oma »poetiseeritud« stiililt. Sama maksab veel enam mõlema mehe ühiselt välja antud kogust »Mythische und magische Lieder der Esten« (1854), kus pea kõik laulud on K.-ilt ja rohked kommentaarid H. Neusilt. Huvitavaid teateid rahva uskumusist ja kombeist on K. lisanud tema poolt uuesti välja antud Forselius-Boecleri »Der Ehsten abergläubische Gebräuche, Weisen und Gewohnheiten« (St. Petersburg, 1854). Muist K.-i saksakeelseist uurimusist olgu mainitud: setu rahvalauludest (Verh. GEG II, 2, lk. 43—60), eesti muinasusundi iseloomust (*ibid.*, 3, lk. 36—50) Fählmanni eluloost (*ibid.*, 4, lk. 4—50) ja mitmed lühemad artiklid »Inlandis« j.m. — Rahvaluule ja isikliku loomingu vahe peal seisavad oma iseloomult: »Kalevipoeg«-, »Üks ennemuistene Eesti jut«, ja »Eesti-rahva Ennemuistsed jutud . . .« I (Tallinnas, 1860), II (Tartus, 1864). Mõlemad on omale võitnud valdava kuulsuse rahvaluulena, kuigi ligemal uurimisel osutunud suurel määral ebarahvapärasteks.

Pea oma 50-da eluaastani oli K. korjanud ainult juhuslikult eesti rahvalaule ja lugusid, arvatavasti ilma et nende naiselikud, naiiv-intiimsed leelutused väga oleksid vastanud ta maitsele, mis, nagu kõigil kaasaeglasil, oli kasvatatud ja disponeeritud antiikse ja germaani sangarluule vägiteorikkusega ja »Ossiani laulude« romantilise tundepaisutusega. Siis suri a. 1851 Fählmann, kes oma müütidega oli tõstnud huvi ka eesti rahvaluule